

Beata Gruszczyńska
Roman Kulma
Marek Marczewski
Andrzej Siemaszko

**ORZECZONE KARY POZBAWIENIA WOLNOŚCI
A DŁUGOŚĆ FAKTYCZNEGO POBYTU W WIĘZIENIU
(NA PRZYKŁADZIE SKAZANYCH ZA PRZESTĘPSTWA
Z UŻYCIEM PRZEMOCY)**

1. WPROWADZENIE

Artykuł przedstawia wyniki badania¹ nad długością faktycznie odbytej kary pozbawienia wolności przez skazanych za popełnienie przestępstw z użyciem przemocy. Do takich przestępstw zaliczono: zabójstwo (art. 148 § 1-3.), uszczerbek na zdrowiu (art. 156 § 1 i 2), naruszenie czynności narządu ciała (art. 157 § 1-2.), udział w bójce lub pobiciu (art. 158), zgwałcenie (art. 197), rozbój (art. 280 § 1 i 2), kradzież rozbójniczą (art. 281), wymuszenie rozbójnicze (art. 282).

Wobec braku zbiorczych informacji statystycznych na temat długości kary orzeczonej i odbytej w poszczególnych typach przestępstw w badaniu wykorzystano indywidualne dane z Kartoteki Skazanych Centralnego Zarządu służby Więziennej, na podstawie których utworzono wyjściową bazę danych².

Zasadnicze cele badania można sformułować w postaci następujących pytań:

1) Jaki odsetek skazanych odbył karę bezwzględnego pozbawienia wolności w całości, jaki zaś odbywa tylko jej część - korzystając z instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia?

2) Jaki odsetek kary orzeczonej przez sąd odbywają skazani za poszczególne przestępstwa z użyciem przemocy?

3) Ile wynosi średnia długość orzeczonej i odbytej kary wśród zwolnionych skazanych za poszczególne przestępstwa?

4) Jaka jest średnia długość odbytej kary w poszczególnych grupach klasyfikacyjnych (młodocianych, pierwszy raz karanych i recydywistów)?

---

¹ Badania przeprowadzono w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości w grudniu 2000 r.

² Autorzy składają serdeczne podziękowania pułkownikowi Lesławowi Koreckiemu oraz pracownikom Działu Kartoteki Skazanych Centralnego Zarządu Służby Więziennej za współpracę w realizacji niniejszego badania.

5) Jaki jest odsetek skazanych w poszczególnych grupach klasyfikacyjnych, którym udziela się warunkowego zwolnienia?

6) Jaka jest średnia długość odbytej kary do chwili otrzymania przez skazanych warunkowego zwolnienia i jaki odsetek orzeczonej kary ona stanowi?

Badaniem objęto wszystkich skazanych za wymienione przestępstwa, którzy w 1999 r. odbyli w całości orzeczoną karę bezwzględnego pozbawienia wolności lub otrzymali warunkowe przedterminowe zwolnienie. O ile pierwsza kategoria skazanych nie budzi zastrzeżeń, to kilku słów komentarza wymaga instytucja warunkowego przedterminowego zwolnienia. Jest to przede wszystkim instytucja penitencjarna związana z wykonaniem kary pozbawienia wolności. Warunkowe zwolnienie oznacza rezygnację z wykonania części kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym i kontynuowanie procesu resocjalizacji na wolności.

Ustawodawca w obowiązującym Kodeksie karnym uzależnił minimum odbytej kary do ubiegania się o uzyskanie warunkowego zwolnienia m. in. od karalności skazanego. Dla młodocianych i pierwszy raz karanych wymagane jest odbycie połowy kary, nie mniej jednak niż 6 miesięcy (art. 78 § 1 k.k.), a w odniesieniu do sprawców skazanych w trybie art. 64 § 1 k.k. - 2/3 kary. Multirecydywiści (art. 64 § 2 k.k.) muszą odbyć co najmniej 3/4 orzeczonej kary. Recydywiści mogą się ubiegać o przedterminowe zwolnienie po odbyciu nie mniej niż roku pozbawienia wolności.

Obowiązujący Kodeks karny nie przewiduje, jak to miało miejsce w k.k. z 1969 r., zwolnienia po odbyciu 1/3 kary przez sprawców przestępstw nieumyślnych, młodocianych, skazanych sprawujących pieczę nad dzieckiem do lat 15 oraz mężczyzn, którzy ukończyli 65 lat. Natomiast na podstawie art. 77 § 2 k. k. w szczególnie uzasadnionych przypadkach sąd orzekający może wyznaczyć surowsze ograniczenia dotyczące terminu ubiegania się o warunkowe zwolnienia.

Należy podkreślić, że udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia nie jest równoznaczne z odbyciem przez skazanego kary bezwzględnego pozbawienia wolności. Bowiem art. 80 § 1 k.k. stanowi, iż czas pozostały do odbycia kary jest okresem próby, który nie może być krótszy niż 2 lata ani dłuższy niż 5 lat. Jeżeli sprawcą jest multirecydywista okres próby nie może trwać krócej niż 3 lata.

W okresie próby sąd może oddać skazanego pod dozór kuratora sądowego. W odniesieniu do recydywistów oraz młodocianych (skazanych za umyślne popełnienie czynu) dozór jest obligatoryjny. Sąd penitencjarny może także nałożyć na skazanego obowiązki określone w art. 72 § 1 k.k. lub rozszerzyć ich zakres (art. 163 § 3 k.k.).

Zakończenie kary pozbawienia wolności skazanego, który otrzymał warunkowe przedterminowe zwolnienie następuje „jeżeli w okresie próby i w ciągu dalszych 6 miesięcy nie odwołano warunkowego zwolnienia, karę uważa się za odbytą z chwilą warunkowego zwolnienia” (art. 82 k.k.).

2. METODOLOGIA BADANIA

Baza danych skonstruowana na potrzeby badania obejmuje następujące informacje:

- A. Płeć, data urodzenia, obywatelstwo skazanego.
- B. Dane penitencjarne: grupa klasyfikacyjna, informacje o tym czy skazany był uznany za niebezpiecznego.
- C. Sposób zakończenia kary, kwalifikacja prawna czynu, sygnatura akt sprawy.
- D. Data wydania prawomocnego orzeczenia oraz daty rozpoczęcia i zakończenia odbywania kary.

E. Właściwy sąd penitencjarny.

Ogółem w bazie znalazło się 6589 przypadków, w tym 541 to przypadki skazanych, którzy otrzymali warunkowe przedterminowe zwolnienie z sumy kar.

Katalog rozpatrywanych przestępstw oraz liczbę skazanych objętych badaniem przedstawiono w tablicy 1.

Tablica 1. Liczba skazanych w poszczególnych typach przestępstw

Artykuły k.k. z 1969 r.	Liczba przypadków	Artykuły k.k. z 1997 r.	Liczba przypadków
148 § 1	326	148 §1-3 w	0
155 § 1	110	156 § 1	26
155 § 2	7	156 § 2	3
156 § 1	554	157 § 1	40
156 § 2	475	157 § 2	44
158 § 1	565	158 § 1	55
158 § 2	34	158 § 2	2
158 § 3	44	158 § 3	5
168 § 1	349	197 § 1 i 2	29
168 § 2	131	197 § 3	14
210 § 1	1920	280 § 1	305
210 § 2	490	280 § 2	89
209	84	281	17
211	134	282	40
148-210*	103	148-280*	11
Ogółem	5326	Ogółem	680

* Przypadki, w których kwalifikacja prawna czynu zawierała tylko numer artykułu k.k. (bez konkretnego paragrafu) co uniemożliwiało przyporządkowanie ich do danego typu przestępstwa.

Aby zachować jednolity charakter zbioru danych dla potrzeb niniejszej analizy wyłączono skazanych, którzy otrzymali warunkowe zwolnienie z więcej niż jednej kary (sumy kar). Ponadto, nie uwzględniono 42 przypadków zawierających błędy w kwalifikacji prawnej oraz w danych dotyczących okresów odbywanej kary. W wyniku weryfikacji do dalszej analizy zakwalifikowano 6006 przypadków.

Przy opracowywaniu danych zastosowano między innymi następujące wskaźniki:

1. Dla każdego skazanego obliczono procentowy wskaźnik kary faktycznej jako iloraz długości kary odbytej do kary orzeczonej.

2. Dla każdego typu przestępstwa obliczono:

- średnią długość orzeczonej kary ogółem oraz w poszczególnych grupach klasyfikacyjnych,

- średnią długość pobytu w zakładzie karnym,

- średni odsetek kary odbytej do chwili otrzymania warunkowego zwolnienia w poszczególnych grupach klasyfikacyjnych,

- medianę długości kary orzeczonej i odbytej.

* * *

Na zakończenie rozważań metodologicznych wspomnieć należy o kilku istotnych kwestiach związanych z przygotowaniem danych do analizy.

Po pierwsze, nie dokonano podziału skazanych na tych, którzy otrzymali karę na podstawie kodeksu z 1969 oraz na podstawie kodeksu z 1997 r. z powodu zbyt małej liczby skazań w 1997 r. Po drugie, część osób otrzymała w jednym wyroku karę za więcej niż jeden czyn (np. z art. 156 §1 i z art. 210 §1 k.k.). W takiej sytuacji, aby uniknąć „podwójnego liczenia” skazanych, osoba była zakwalifikowana jako sprawca pierwszego z wyróżnionych czynów.

Po trzecie, wyodrębniono 4 grupy klasyfikacyjne: młodocianych, młodocianych recydywistów, dorosłych pierwszy raz karanych; kategorie zaś recydywistów i multirecydywistów potraktowano łącznie.

3. FAKTYCZNA DŁUGOŚĆ KARY POZBAWIENIA WOLNOŚCI ZA PRZESTĘPSTWA Z UŻYCIEM PRZEMOCY - REZULTATY BADANIA

3.1. Charakterystyka ogólna

W 1999 r. 6006 osób (w tym 138 kobiet) zakończyło odbywanie kary pozbawienia wolności za przestępstwa z użyciem przemocy.

W grupie tej 1623 osoby (27%) odbyły karę w całości, a pozostali - 4383 osoby (73%) - otrzymali warunkowe przedterminowe zwolnienie.

W zbiorowości zwolnionych było 1134 młodocianych (19%), 41 młodocianych recydywistów (0,7%), 3450 pierwszy raz karanych (54,4%) oraz 1381 recydywistów (23%).

Przeciętny wymiar orzeczonej kary wynosił 41 miesięcy (3 lata i 5 miesięcy), średni zaś wskaźnik kary faktycznie odbytej wynosił 77%, co oznacza, że skazani za przestępstwa agresywne przebywali w zakładzie karnym przeciętnie 31 miesięcy (2 lata i 7 miesięcy).

Wśród skazanych, którzy odbyli karę w całości było 216 młodocianych (13,3%), 9 młodocianych recydywistów, 848 pierwszy raz karanych (52,2%) oraz 550 recydywistów (33,9%). W grupie tej najniższe wymiary kary otrzymywali młodociani - przeciętnie 21 miesięcy, najdłuższe - recydywiści (39 miesięcy), zaś pierwszy raz karani byli skazywani średnio na 28 miesięcy kary pozbawienia wolności.

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

Warunkowe zwolnienie otrzymało 81% młodocianych, 79% młodocianych recydywistów, 75% pierwszy raz karanych i 60% recydywistów.

Młodociani uzyskiwali warunkowe zwolnienie średnio po 21 miesiącach, tj. po odbyciu 63% orzeczonej kary (33 miesiące). Młodociani recydywiści odbywali średnio karę 25 miesięcy (69% orzeczonej kary, czyli 37 miesięcy). Pierwszy raz karani otrzymywali warunkowe zwolnienie średnio po 31 miesiącach (67% kary), czyli o 15 miesięcy wcześniej w porównaniu do kary orzeczonej. Recydywiści odbywali średnio 40 miesięcy kary, tj. 75% kary orzeczonej (53 miesiące).

3.2. Zabójstwo: art. 148 § 1 (art. 148 § 1 k.k. z 1969 r.)

Spośród 326 osób skazanych za zabójstwo³, które zakończyły karę w 1999 r., 5% (16 osób) odbyło ją w całości, zaś 310 (95%) odbyło tylko część kary korzystając z instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia.

Tablica 2. Skazani z art. 148 § 1 k.k. według grupy klasyfikacyjnej

Grupa klasyfikacyjna	Skazani					
	Ogółem		Odbywający całą karę		Warunkowo zwolnieni	
	L.b.	%	L.b.	%	L.b.	%
Młodociani	11	3,4	0	0,0	11	3,5
Młodociani recydywiści	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pierwszy raz karani	296	90,8	15	93,7	281	90,7
Recydywiści	19	5,8	1	6,3	18	5,8
Ogółem	326	100,0	16	100,0	310	100,0

Wśród skazanych za zabójstwo było 296 (90,8%) pierwszy raz karanych, 11 (3,4%) młodocianych i 19 (5,8%) recydywistów.

Średni wymiar orzeczonej kary wyniósł około 118 miesięcy (około 10 lat). Najniższy wyrok to 10 miesięcy, najwyższy 25 lat. Przeciętna kara pozbawienia wolności dla młodocianych to 86 miesięcy (7 lat i 2 miesiące), dla pierwszy raz karanych - 114 miesięcy (9,5 roku), a dla recydywistów - 209 miesięcy (17 lat i 5 miesięcy).

W grupie zabójców, którzy odbyli całą orzeczoną karę, średni czas pobytu w zakładzie karnym wyniósł 87 miesięcy (7 lat i 3 miesiące). Pierwszy raz karani kończyli karę średnio po 85 miesiącach, czyli 7 latach, recydywiści po - 120 miesiącach (10 latach).

Średni pobyt w więzieniu skazanych za zabójstwo wyniósł 84 miesiące, czyli 7 lat⁴.

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

W zbiorowości warunkowo zwolnionych pierwszy raz karani stanowili 90,7%, recydywiści - 5,8%, a młodociani - 3,5%.

Skazani za zabójstwo otrzymali warunkowe zwolnienie po odbyciu 68% orzeczonej kary czyli średnio po 84 miesiącach (7 latach). Należy przy tym z naciskiem podkreślić, że średnia długość pobytu w zakładzie karnym tych, którzy odbyli karę w całości była taka sama - również 7 lat.

Sąd penitencjarny udzielając warunkowego zwolnienia skrócił karę średnio o 3 lata.

Najszybciej udzielano warunkowego zwolnienia młodocianym: średnio po 52 miesiącach (4 latach i 4 miesiącach), czyli po 60% orzeczonej kary (86 miesięcy - 7 lat i 2 miesiące).

³ W 1999 r. odsetek skazań (nieprawomocnych) na karę bezwzględnego pozbawienia wolności za zabójstwo wynosił 100.

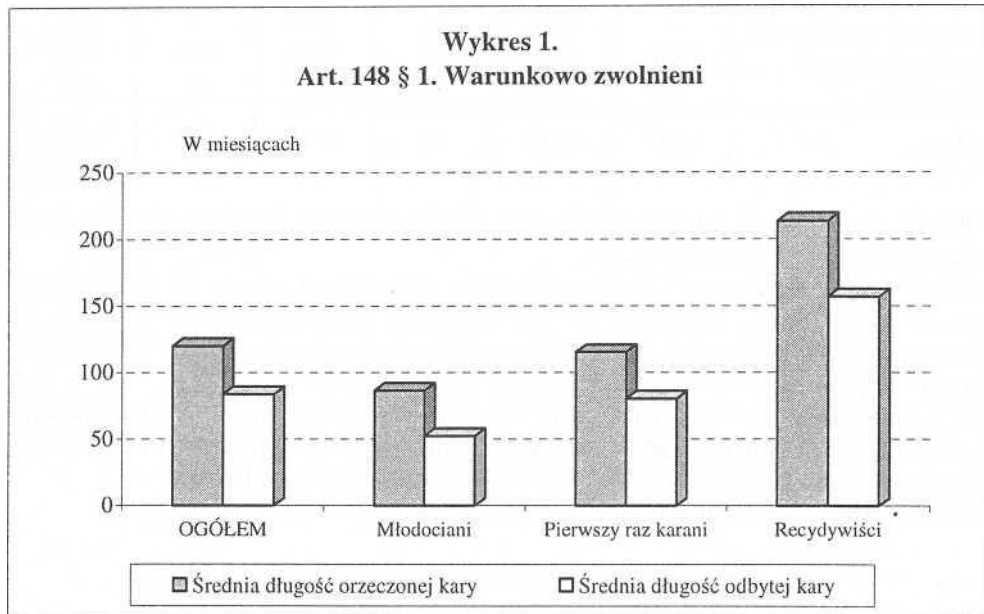
⁴ W USA, w 1994 r. średnia długość kary orzeczonej za zabójstwo wynosiła 266 miesięcy (22 lata i 2 miesiące), a kary odbytej 127 miesięcy (10 lat i 7 miesięcy). W 1995 r., w Wielkiej Brytanii średni wymiar kary orzeczonej wynosił 230 miesięcy (19 lat i 2 miesiące), a długość kary faktycznej - 100 miesięcy (8 lat i 4 miesiące). Dane na podstawie *Crime and Justice in the United States and in England and Wales 1981-1996*, Department of Justice.

Najdłużej czekali na otrzymanie warunkowego zwolnienia recydywiści - 157 miesięcy (13 lat). Odbywali oni średnio 75% orzeczonej kary (18 lat).

Pierwszy raz karani odbyli średnio 69% kary orzeczonej, czyli otrzymywali warunkowe zwolnienie po 80 miesiącach (6 lat i 8 miesięcy), czyli w terminie o 35 miesięcy krótszym.

Wśród ogółu sprawców zabójstw, co czwarty (78 osób) odbywał karę pozbawienia wolności nie tylko za zabójstwo, ale jednocześnie za inne poważne przestępstwa, takie jak rozbój, ciężkie uszkodzenie ciała, zgwałcenie. Średni wymiar orzeczonej kary dla tych skazanych wynosił 136 miesięcy. Zakład karny opuścili po odbyciu średnio 72% kary. W grupie tej przeważali pierwszy raz karani (65 osób), którzy stanowili 83%.

Warto zauważyć, że aż 96% (75 osób) sprawców zabójstw oraz innego przestępstwa skorzystało z warunkowego przedterminowego zwolnienia.

3.3. Ciężki uszczerbek na zdrowiu: art. 156 § 1 k.k. (art. 155 § 1 k.k. z 1969 r.)

Spośród 136 skazanych za ciężkie uszkodzenia ciała⁵, którzy w 1999 r. zakończyli odbywanie kary pozbawienia wolności, 24 osoby (18%) odbyły karę w całości, 112 osób (82%) zaś otrzymało warunkowe przedterminowe zwolnienie.

Całą karę odbyła niemal jedna czwarta (23%) recydywistów oraz 16% pierwszy raz karanych.

Wymiar orzeczonej kary pozbawienia wolności dla sprawców ciężkiego uszkodzenia ciała wahał się od 6 miesięcy do 108 miesięcy (9 lat), średnio wyniósł 34 miesiące (2 lata i 10 miesięcy), natomiast średni czas pobytu w więzieniu wynosił 24 miesiące, to jest 2 lata.

⁵ W 1999 r. odsetek skazań nieprawomocnych z art. 156 § 1 i 3 k.k. (w statystyce nie można wyodrębnić skazań z poszczególnych paragrafów) na karę bezwzględnego pozbawienia wolności wynosił 64.

Dla osób, które odbyły karę pozbawienia wolności w całości średnia jej długość wynosiła 2 lata i 8 miesięcy. Najniższa odbyta kara wynosiła 6 miesięcy, najwyższa zaś - 9 lat.

Długość orzeczonej kary pozbawienia wolności dla osób, które otrzymały warunkowe przedterminowe zwolnienie wynosiła średnio 2 lata i 10 miesięcy i wahała się od 7 miesięcy do 8 lat.

Tablica 3. Skazani z art. 156 § 1 k.k. według grupy klasyfikacyjnej

Grupa klasyfikacyjna	Skazani					
	Ogółem		Odbywający całą karę		Warunkowo zwolnieni	
	L.b.	%	L.b.	%	L.b.	%
Młodociani	16	11,8	4	16,7	12	10,7
Młodociani recydywiści	1	0,7	0	0,0	1	0,9
Pierwszy raz karani	102	75,0	16	66,6	86	76,8
Recydywiści	17	12,5	4	16,7	13	11,6
Ogółem	136	100,0	24	100,0	112	100,0

Sprawcy ciężkich uszkodzeń ciała przebywali w zakładzie karnym średnio 2 lata. Wskaźnik kary faktycznie odbytej dla całej zbiorowości sprawców ciężkich uszkodzeń ciała wyniósł 70%.

Młodociani przebywali w zakładzie karnym rok i 5 miesięcy, pierwszy raz karani - dwa lata, recydywiści - 2,5 roku, młodociany recydywista zaś - 3 lata i 10 miesięcy. Najkrótszy pobyt w więzieniu sprawcy ciężkiego uszkodzenia ciała wyniósł 6 miesięcy, najdłuższy zaś - 96 miesięcy (9 lat).

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

Warunkowo zwolnieni odbywali średnio 64% kary orzeczonej, dla recydywistów analogiczny odsetek wyniósł 79, dla pierwszy raz karanych - 62, podobnie jak dla młodocianych.

Pobyt w zakładzie karnym wyniósł średnio 22 miesiące, tj. o 10 miesięcy mniej niż tych, którzy odbyli karę w całości.

Warunkowe zwolnienie otrzymywali najszybciej młodociani - średnio po 17 miesiącach (roku i 5 miesiącach). Tyle samo wyniosła zresztą średnia długość pobytu w więzieniu młodocianych, którzy karę odbyli w całości.

Pierwszy raz karani (86 osób) otrzymywali warunkowe przedterminowe zwolnienie średnio po 21 miesiącach (roku i 9 miesiącach), czyli przebywali w zakładzie karnym o 16 miesięcy krócej niż ci, którzy odbyli całą karę. Najkrótszy pobyt w zakładzie karnym pierwszy raz karanego wyniósł 6 miesięcy, najdłuższy 72 miesiące (5 lat).

Recydywiści (13 osób) kończyli karę średnio po 31 miesiącach (2 latach i 7 miesiącach). Przebywali oni w zakładzie karnym o dwa miesiące krócej od tych, którzy odbyli całą karę, ale o 8 miesięcy krócej, niż wynosił wymiar kary orzeczonej. Najkrótszy pobyt w więzieniu recydywisty tej kategorii to 12 miesięcy, najdłuższy - 58 miesięcy (prawie 5 lat).

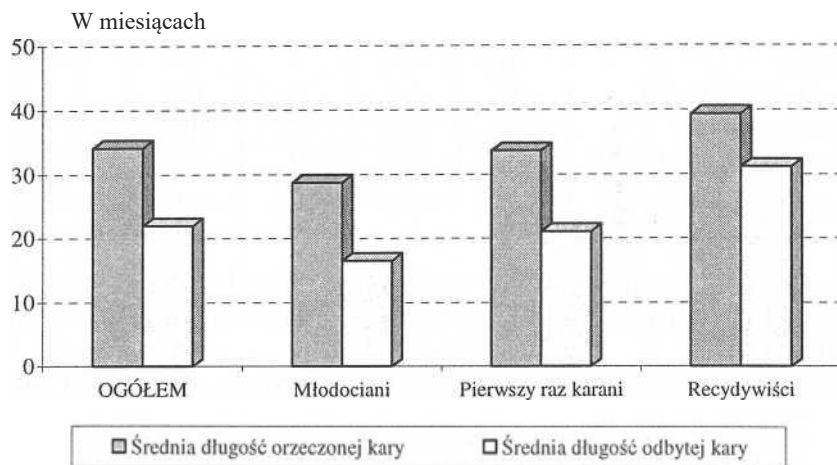
Młodociany recydywista otrzymał warunkowe przedterminowe zwolnienie po odbyciu 63% orzeczonej kary, czyli po 31 miesiącach (2 latach i 7 miesiącach).

Wśród osób odbywających karę pozbawienia wolności za czyn z art. 156 § 1 k.k., 56 osób (41%) popełniło jednocześnie inne poważne przestępstwo, takie jak uszkodzenie ciała, gwałt

lub rozbój. Średnia długość orzeczonej kary wyniosła w tych przypadkach 39 miesięcy a wskaźnik kary faktycznej wynosił 72%. W tej grupie badanych ponad 75% (43 osoby) otrzymała zwolnienie warunkowe, po odbyciu średnio 63% orzeczonej kary.

W grupie skazanych za dwa lub więcej czynów, z których jednym był czyn z art. 156 § 1 k.k. blisko co piąty (20%) był recydywistą. Średnia długość orzeczonej kary wyniosła (jak dla wszystkich, którzy popełnili co najmniej dwa czyny) 39 miesięcy, ale wskaźnik kary faktycznej wzrósł do 81%.

Wykres 2.
Art. 156 § 1. Warunkowo zwolnieni

3.4. Nieumyślne spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu: art. 156 §2 k.k. (art. 155 §2 k.k. z 1969 r.)

W 1999 r. dziesięć osób zakończyło odbywanie kary za nieumyślne spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu⁶, z czego dwie osoby odbyły karę w całości. Ośmiu skazanych otrzymało warunkowe przedterminowe zwolnienie, po odbyciu 65% orzeczonej kary.

Tablica 4. Skazani z art. 156 § 2 k.k. według grupy klasyfikacyjnej

Grupa klasyfikacyjna	Skazani		
	Ogółem	Odbywający całą karę	Warunkowo zwolnieni
	L.b.	L.b.	L.b.
Młodociani	3	0	3
Młodociani recydywiści	0	0	0
Pierwszy raz karani	5	1	4
Recydywiści	2	1	1
Ogółem	10	2	8

⁶ W 1999 r. odsetek skazań nieprawomocnych na karę bezwzględnego pozbawienia wolności za ten czyn wynosił 20%.

Kary orzeczone wynosiły od 1 roku do 8 lat pozbawienia wolności. Średnia orzeczona kara wynosiła 35 miesięcy, średni zaś pobyt w zakładzie karnym 25 miesięcy, to jest nieco ponad 2 lata.

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

Warunkowo zwolnieni odbyli średnio 65% kary orzeczonej, która została skrócona z trzech do dwóch lat, czyli o 12 miesięcy.

Młodociani oraz pierwszy raz karani otrzymali zwolnienie po 20 miesiącach, czyli po odbyciu 63% kary orzeczonej (33 miesiące). Pierwszy raz karani przebywali w więzieniu średnio około 2,5 roku, odbywając 63% kary orzeczonej (3 lata i 7 miesięcy). Recydywista otrzymał warunkowe zwolnienie po 12 miesiącach (wyrok - 1,5 roku pozbawienia wolności).

3.5. Naruszenie czynności narządu ciała: art. 157 § 1 k.k. (art. 156 § 1 k.k. z 1969 r.)

Spośród 594 zwolnionych z zakładów karnych w 1999 r., którzy odbywali karę za to przestępstwo⁷, 234 osoby (40%) odbyły karę w całości, 360 osób (60%) zostało warunkowo zwolnionych.

Tablica 5. Skazani z art. 157 § 1 k.k. według grupy klasyfikacyjnej

Grupa klasyfikacyjna	Skazani					
	Ogółem		Odbywający całą karę		Warunkowo zwolnieni	
	L.b.	%	L.b.	%	L.b.	%
Młodociani	68	11,4	22	9,4	46	12,8
Młodociani recydywiści	1	0,2	1	0,4	0	0,0
Pierwszy raz karani	378	63,7	133	56,9	245	68,0
Recydywiści	147	24,7	78	33,3	69	19,2
Ogółem	594	100,0	234	100,0	360	100,0

Blisko 2/3 skazanych stanowili pierwszy raz karani, co czwarty skazany był recydywistą, a co dziesiąty młodocianym.

Kary pozbawienia wolności orzeczone przez sąd wobec sprawców uszkodzenia ciała wahały się od 4 miesięcy do 10 lat, natomiast średni wymiar kary wynosił 25 miesięcy.

Średni pobyt w więzieniu skazanych za uszkodzenie ciała wynosił 20 miesięcy.

W grupie skazanych, którzy odbyli karę w całości, średnia orzeczona kara wyniosła 20 miesięcy (rok i 8 miesięcy) i była o 8 miesięcy krótsza niż w grupie tych, którzy otrzymali warunkowe przedterminowe zwolnienie.

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

Warunkowo zwolnieni przebywali w zakładzie karnym średnio rok i 7 miesięcy, czyli prawie tyle, ile skazani, którzy karę tę odbyli w całości (rok i 8 miesięcy).

⁷ W statystyce sądowej skazań nieprawomocnych za rok 1999 brak danych dotyczących art. 157 k.k..

Wśród warunkowo przedterminowo zwolnionych dominowali pierwszy raz karani (68%). Przebywali oni w zakładach karnych od 4 do 99 miesięcy (ponad 8 lat). Zwolnienie warunkowe otrzymywali po odbyciu 64% orzeczonej kary, czyli po 18 miesiącach (1,5 roku).

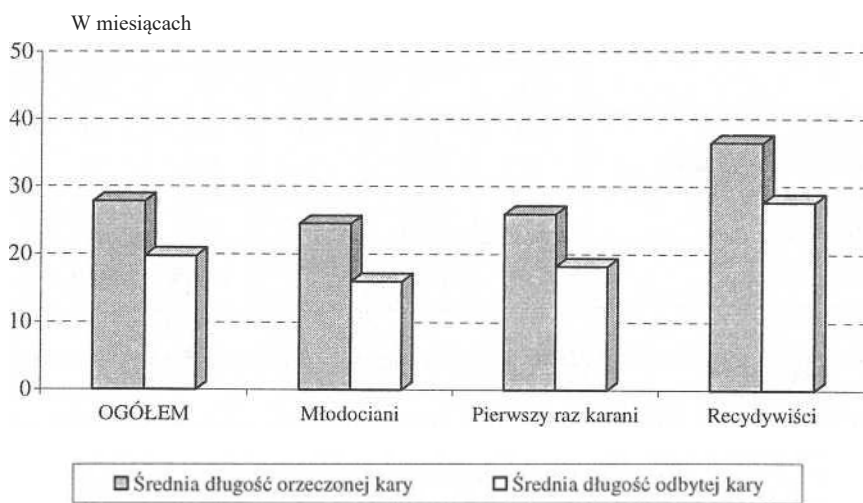
Niemal co piąty zwolniony warunkowo był recydywistą (19%). Średnia długość pobytu w zakładzie karnym wynosiła w grupie recydywistów 28 miesięcy (2 lata i 4 miesiące) i była o 7 miesięcy krótsza niż kara orzeczona przez sąd.

Młodociani otrzymywali warunkowe przedterminowe zwolnienie średnio po 16 miesiącach odbywania kary (64% kary orzeczonej), czyli wychodzili na wolność o 8 miesięcy wcześniej.

Wśród skazanych za czyn z art. 157 § 1 k.k., 359 osób (a więc ponad 60%) popełniło jednocześnie inne przestępstwo, takie jak bójka lub pobicie, zgwałcenie, rozbój. W tej grupie skazanych średnia długość orzeczonej kary wyniosła 31 miesięcy, a wskaźnik kary faktycznej wyniósł średnio 79%. Prawie dwie trzecie skazanych skorzystało z instytucji warunkowego zwolnienia po odbyciu 69% orzeczonej kary.

W grupie tej najliczniejszą kategorię stanowili pierwszy raz karani - 266 osób. Natomiast wśród recydywistów, którzy stanowili 26% skazanych za co najmniej dwa czyny (w tym z art. 157 § 1 k.k.), wskaźnik kary faktycznej wyniósł 85%, a to dlatego, że aż 40% (38 osób) odbywało karę tę w całości.

Wykres 3.
Art. 157 § 1. Warunkowo zwolnieni

3.6. Lekkie naruszenie narządu ciała: art. 157 § 2 k.k. (art. 156 § 2 k.k. z 1969 r.)

W grupie tej było 519 osób, w tym 39% (204 osoby) odbyło karę w całości, a 315 skazanych (61%) otrzymało warunkowe zwolnienie.

Przeciętny wymiar kary orzeczonej za to przestępstwo wynosił dwa lata, faktyczny zaś pobyt w więzieniu - 1,5 roku.

Najkrótsze kary otrzymywali pierwszy raz karani - 21 miesięcy (rok i 9 miesięcy). Nieco więcej - 2 lata - wyniósł średni wymiar kary dla młodocianych; 2,5 roku to przeciętna kara orzekana wobec recydywistów. Młodociany recydywista otrzymał karę trzech lat pozbawienia wolności.

Tablica 6. Skazani z art. 157 § 2 k.k. według grupy klasyfikacyjnej

Grupa klasyfikacyjna	Skazani					
	Ogółem		Odbywający całą karę		Warunkowo zwolnieni	
	L.b.	%	L.b.	%	L.b.	%
Młodociani	52	10,0	13	6,4	39	12,4
Młodociani recydywiści	1	0,2	0	0,0	1	0,3
Pierwszy raz karani	348	67,1	131	64,2	217	68,9
Recydywiści	118	22,7	60	29,4	58	18,4
Ogółem	519	100,0	204	100,0	315	100,0

Wśród skazanych (204), którzy odbyli karę w całości średnia długość pobytu w zakładzie karnym wyniosła 1,5 roku. Najkrócej (14 miesięcy) odbywali karę młodociani, najdłużej (dwa lata) - recydywiści.

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

Warunkowo zwolnieni odbywali średnio 67% orzeczonej kary, przy czym młodociany recydywista otrzymał zwolnienie po 18 miesiącach (50% kary orzeczonej), a recydywiści - po 3 latach (72% orzeczonej kary). Pierwszy raz karani oraz młodociani otrzymywali zwolnienie po odbyciu 65% kary.

Warunkowo zwolnieni przebywali w zakładzie karnym średnio 1,5 roku, czyli tyle ile skazani, którzy odbyli karę tę w całości.

Pierwszy raz karani otrzymywali zwolnienie przeciętnie po 16 miesiącach, podczas gdy średni wymiar kary dla tej grupy wynosił 25 miesięcy.

Recydywiści przebywali w zakładzie karnym średnio 26 miesięcy (2 lata i 2 miesiące), czyli w stosunku do wymiaru kary orzeczonej - o 11 miesięcy krócej.

Sądy penitencjarne udzielały zwolnienia młodocianym po 21 miesiącach (rok i 9 miesięcy), a więc opuszczali oni zakłady karne w terminie o 12 miesięcy krótszym.

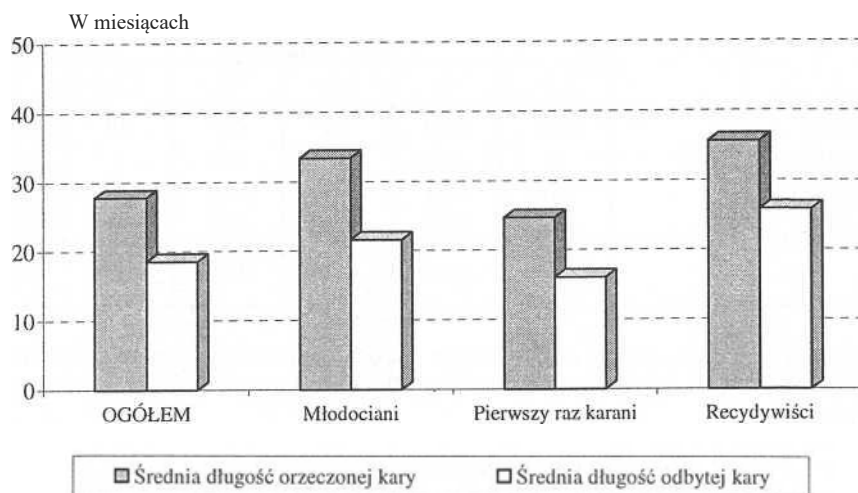
Wśród skazanych z art. 157 § 2 k.k., 446 osób (blisko 86%) popełniło jednocześnie inne przestępstwo (pobicie, zgwałcenie, rozbój). Średni wymiar orzeczonej kary wyniósł w tej grupie 26 miesięcy (ponad 2 lata), wskaźnik zaś kary faktycznie odbytej wyniósł 78%.

W grupie tej zdecydowanie przeważali skazani po raz pierwszy (67%), - 297 osób, spośród których dwie trzecie otrzymało warunkowe przedterminowe zwolnienie.

Skazani recydywiści stanowili 24% (105 osób), przy tym - co należy podkreślić - nieco ponad połowa (51 %) skorzystała z warunkowego zwolnienia.

Pierwszy raz karani odbyli średnio 77% orzeczonej kary, a skazani recydywiści musieli odbyć średnio 85% orzeczonej kary.

Wykres 4.
Art. 157 § 2. Warunkowo zwolnieni

3.7. Udział w bójce lub pobiciu: art. 158 § 1 k.k. (art. 158 § 1 k.k. z 1969 r.)

Spośród 620 skazanych za bójkę lub pobicie⁸, którzy opuścili zakłady karne w 1999 r., ponad jedna trzecia (227 osób - 37%) odbyła karę w całości. Pozostali - 393 osoby (63%) otrzymali warunkowe zwolnienie, po odbyciu średnio 68% kary orzeczonej.

Tablica 7. Skazani z art. 158 § 1 k.k. według grupy klasyfikacyjnej

Grupa klasyfikacyjna	Skazani					
	Ogółem		Odbywający całą karę		Warunkowo zwolnieni	
	L.b.	%	L.b.	%	L.b.	%
Młociani	172	27,7	47	20,7	125	31,8
Młociani recydywiści	8	1,3	1	0,4	7	1,8
Pierwszy raz karani	317	51,2	132	58,2	185	47,1
Recydywiści	123	19,8	47	20,7	76	19,3
Ogółem	620	100,0	227	100,0	393	100,0

Średni wymiar orzeczonej kary dla sprawców udziału w bójce lub pobiciu wyniósł dwa lata, (najkrótszy wyrok to 2 miesiące, najdłuższy -15 lat) natomiast średni pobyt w zakładzie karnym wyniósł rok i 7 miesięcy.

Wśród skazanych, którzy odbyli karę w całości najkrócej przebywali w więzieniu młodociani - średnio 1 rok, najdłużej zaś recydywiści - prawie dwa lata. Pierwszy raz karani zakończyli odbywanie kary po 1,5 roku.

⁸ W 1999 r. odsetek skazań nieprawomocnych na karę bezwzględnego pozbawienia wolności za ten czyn wynosił 6.

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

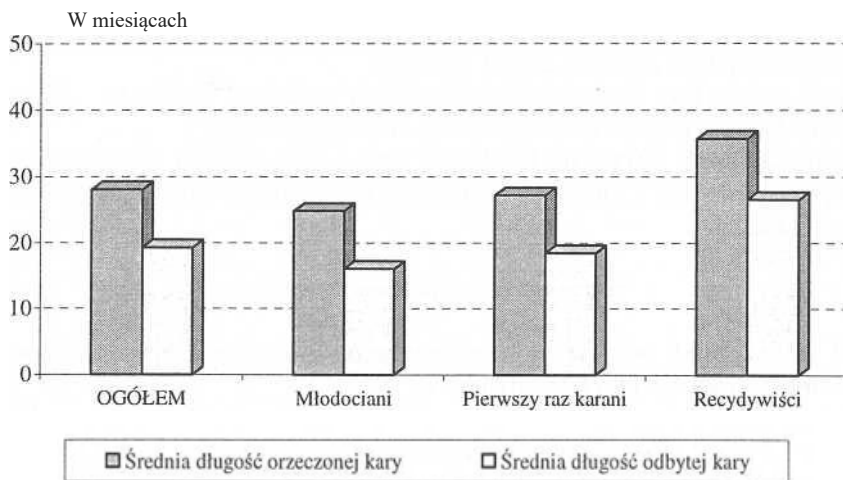
Skazani za udział w bójce lub pobiciu, którzy skorzystali ze zwolnienia warunkowego przebywali w zakładzie karnym średnio 19 miesięcy, o miesiąc dłużej niż ci, którzy odbyli karę w całości i o 9 miesięcy krócej w stosunku do wymiaru kary orzeczonej (28 miesięcy - 2 lata i 4 miesiące). Przeciętny wskaźnik kary faktycznej wyniósł 68%, w tym 66% - dla młodocianych 67% - dla pierwszy raz karanych, zaś 73% - dla recydywistów.

Pierwszy raz karani otrzymywali warunkowe zwolnienie przeciętnie po 19 miesiącach; średni wymiar kary orzeczonej był w tej grupie o 8 miesięcy dłuższy.

O 9 miesięcy (średnio biorąc) skrócona została kara dla młodocianych (z 25 miesięcy do 16 miesięcy).

Recydywiści, w przypadku których kara orzeczona wyniosła średnio 36 miesięcy (3 lata), dzięki warunkowemu zwolnieniu przebywali w zakładach karnych średnio 27 miesięcy, czyli o 9 miesięcy krócej.

Wykres 5.
Art 158 § 1. Warunkowo zwolnieni

Wśród osób, które odbyły karę pozbawienia wolności za czyn z art. 158 § 1 k.k., 335 skazanych popełniło nie tylko wyżej wymienione przestępstwo, ale także jednocześnie inny czyn, wśród których dominował rozbój - 170 przypadków. W tej grupie skazanych średnia długość orzeczonej kary wyniosła 33 miesiące (2 lata i 9 miesięcy), a wskaźnik kary faktycznej wynosił 76%. 250 osób (75%) skorzystało z warunkowego przedterminowego zwolnienia po odbyciu średnio 68% orzeczonej kary. Wśród skazanych za co najmniej dwa czyny (w tym z art. 158 § 1 k.k.), 193 osoby (58%) odpowiadały w warunkach recydywy. Średni wymiar orzeczonej kary dla recydywistów wyniósł 37 miesięcy i odbywali oni średnio 80% orzeczonej kary.

3.4. Udział w bójce lub pobiciu: art. 158 § 2 k.k. (art. 158 § 2 k.k. z 1969 r.)

Spośród 36 skazanych za udział w bójce lub pobiciu, którego następstwem był ciężki uszczerbek na zdrowiu⁹, dziesięć osób (28%) odbyło karę w całości, zaś 26 (72%) otrzymało warunkowe zwolnienie.

Tablica 8. Skazani z art. 158 § 2 k.k. według grup klasyfikacyjnych

Grupa klasyfikacyjna	Skazani		
	Ogółem	Odbywający całą karę	Warunkowo zwolnieni
	L.b.	L.b.	L.b.
Młodociani	8	0	8
Młodociani recydywiści	0	0	0
Pierwszy raz karani	23	7	16
Recydywiści	5	3	2
Ogółem	36	10	26

Przeciętna kara orzekana za to przestępstwo wynosiła 35 miesięcy (blisko 3 lata), średnia zaś kara faktycznie odbyta wynosiła 2 lata i 1 miesiąc.

Na nieco krótsze kary byli skazywani młodociani i pierwszy raz karani - 32 miesiące. Średni wymiar kary dla recydywistów wyniósł 54 miesiące (4,5 roku).

W grupie skazanych, którzy odbyli całą karę, było 7 osób pierwszy raz karanych (średnia kara 19 miesięcy, czyli rok i 7 miesięcy) oraz trzech recydywistów (średnia kara 50 miesięcy, czyli ponad 4 lata).

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

Wśród 26 skazanych warunkowo przedterminowo zwolnionych było 16 pierwszy raz karanych, 8 młodocianych i dwóch recydywistów.

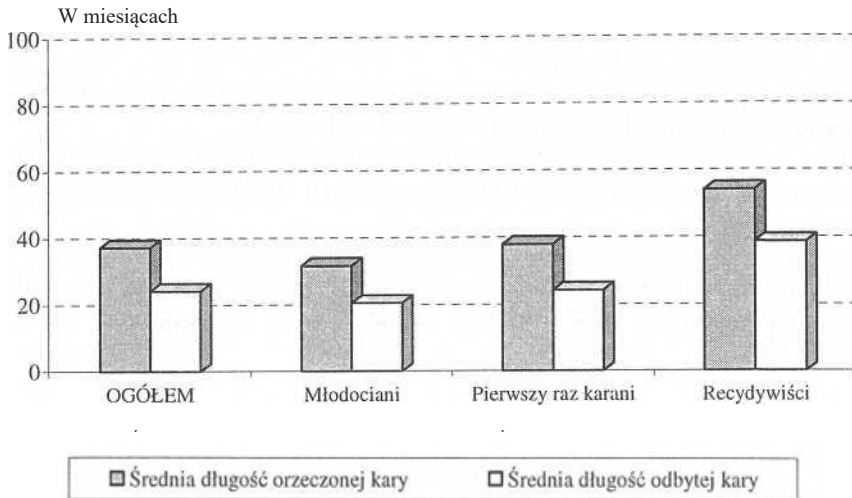
Najwcześniej otrzymywali warunkowe zwolnienie pierwszy raz karani i młodociani, przeciętnie po odbyciu 64% orzeczonej kary. Recydywiści zwolnieni warunkowo odbyli średnio 75% kary orzeczonej.

Otrzymanie warunkowego zwolnienia skróciło karę średnio o 13 miesięcy.

Młodociani otrzymywali zwolnienie średnio po 20 miesiącach, czyli w terminie o 11 miesięcy krótszym w stosunku do kary orzeczonej, pierwszy raz karani - po dwóch latach (kara orzeczona dłuższa o 13 miesięcy), recydywiści zaś - po 38 miesiącach (kara orzeczona dłuższa o 16 miesięcy).

⁹ W 1999 r. odsetek skazań nieprawomocnych z art. 158 §2 i §3 (w statystyce nie można wyodrębnić skazań z poszczególnych paragrafów) na karę bezwzględnie pozbawienia wolności wynosił 72.

Wykres 6.
Art. 158 § 2. Warunkowo zwolnieni

3.9. Udział w bójce lub pobiciu ze skutkiem śmiertelnym: art. 158 § 3 k.k. (art. 158 § 3 k.k. z 1969 r.)

49 sprawców udziału w bójce lub pobiciu ze skutkiem śmiertelnym¹⁰ zakończyło odbywanie kary w 1999 r. Byli to przeważnie pierwszy raz karani (47 osób; w tym 11 młodocianych).

Tablica 9. Skazani z art. 158 § 3 k.k. według grupy klasyfikacyjnej

Grupa klasyfikacyjna	Skazani					
	Ogółem		Odbywający całą karę		Warunkowo zwolnieni	
	L.b.	%	L.b.	%	L.b.	%
Młodociani	11	22,4	0	0,0	11	25,0
Młodociani recydywiści	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pierwszy raz karani	36	73,5	5	100,0	31	70,5
Recydywiści	2	4,1	0	0,0	2	4,5
Ogółem	49	100,0	5	100,0	44	100,0

Przeciętna kara orzekana za to przestępstwo wynosiła 60 miesięcy czyli 5 lat (przy czym najkrótszy wyrok to 1 rok, najdłuższy zaś - 12 lat), średnia kara faktycznie odbyta - 42 miesiące (3 lata i 6 miesięcy).

Zaledwie pięć osób odbyło karę pozbawienia wolności w całości, z których zresztą wszyscy byli pierwszy raz karani. Zostali oni skazani na kary od 3 lat do 12 lat pozbawienia wolności.

¹⁰ Patrz poprzedni przypis.

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

Wśród 44 warunkowo zwolnionych było dwóch recydywistów, pozostali (42 osoby) to pierwszy raz karani, w tym jedenastu miało status młodocianych.

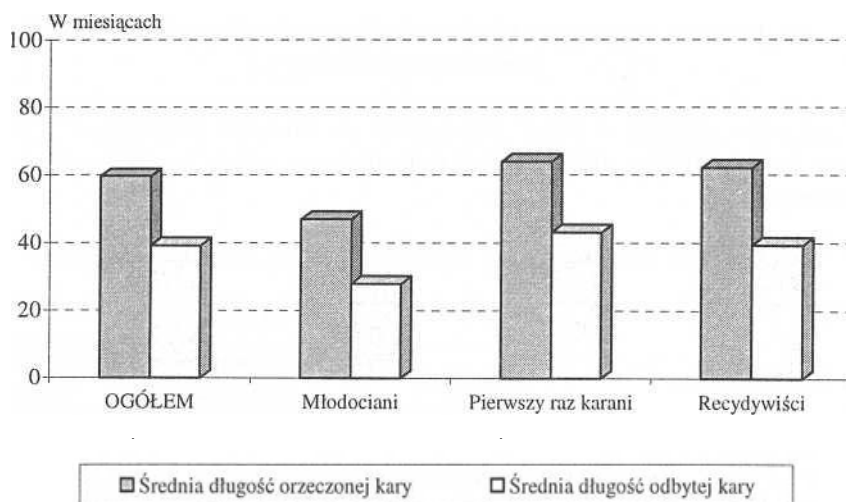
Warunkowo zwolnieni odbyli średnio 65% kary. Sąd penitencjarny skrócił im pobyt w więzieniu z 60 miesięcy do 39 miesięcy.

Młodociani odbywali najmniejszą część orzeczonej kary - 60%. Warunkowe zwolnienie otrzymywali już po 28 miesiącach (średni wyrok - 47 miesięcy).

Najdłuższą (67%) część kary odbywali pierwszy raz karani. Sąd penitencjarny udzielał im warunkowego zwolnienia średnio po 40 miesiącach, czyli w terminie o 23 miesiące krótszym niż kara orzeczona.

Recydywiści byli zwalniani po odbyciu średnio 66% orzeczonej kary. Jeden z nich miał wyrok 52 miesiące (ponad 4 lata), a zwolnienie uzyskał po 3 latach, drugi dzięki warunkowemu zwolnieniu zakończył karę zamiast po 72 miesiącach (6 latach), po 42 miesiącach (3,5 roku).

Wykres 7.
Art. 158 § 3. Warunkowo zwolnieni

3.10. Zgwałcenie: art. 197 § 1 i 2 k.k. (art. 168 § 1 k.k. z 1969 r.)

Spośród 378 osób skazanych za zgwałcenie¹, które zakończyły odbywanie kary w 1999 r., prawie jedna trzecia (31%) odbyła całą orzeczoną karę. Natomiast 262 osobom (69%) sąd penitencjarny udzielił warunkowego przedterminowego zwolnienia.

¹ W 1999 r. odsetek skazań nieprawomocnych z art. 197 § 1 i 2 k.k. na karę bezwzględnego pozbawienia wolności wynosił 59.

Tablica 10. Skazani z art. 197 § 1 i 2 k.k. według grup klasyfikacyjnych

Grupa klasyfikacyjna	Skazani					
	Ogółem		Odbywający całą karę		Warunkowo zwolnieni	
	L.b.	%	L.b.	%	L.b.	%
Młodociani	38	10,0	7	6,0	31	11,8
Młodociani recydywiści	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pierwszy raz karani	273	72,2	77	66,4	196	74,8
Recydywiści	67	17,8	32	27,6	35	13,4
Ogółem	378	100,0	116	100,0	262	100,0

Sądy wymierzały badanym skazanym kary od 6 miesięcy do 1,2 lat pozbawienia wolności. Średni wymiar orzeczonej kary wynosił 40 miesięcy (czyli 3 lata i 4 miesiące), średni zaś pobyt w więzieniu - 32 miesiące, czyli 2 lata i 8 miesięcy.²

Przeciętna kara pozbawienia wolności orzeczona wobec młodocianych to 32 miesiące, dla pierwszy raz karanych 37 miesięcy, a dla recydywistów - 55 miesięcy.

W grupie skazanych, którzy otrzymali warunkowe zwolnienie przeciętna długość orzeczonej kary wynosiła 40 miesięcy i była o dwa miesiące dłuższa niż w grupie skazanych odbywających karę w całości (38 miesięcy).

Kara faktycznie odbyta za przestępstwo zgwałcenia stanowiła 80% kary orzeczonej.

Wśród skazanych, którzy odbyli karę w całości (116 osób) średnia długość pobytu w zakładzie karnym wyniosła nieco ponad 3 lata (38 miesięcy). Najkrócej odbywali karę młodociani - 21 miesięcy, a najdłużej recydywiści - 49 miesięcy.

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

Zwolnienie warunkowe otrzymało 82% młodocianych, blisko 3/4 pierwszy raz karanych (72%) oraz nieco ponad połowa recydywistów (52%).

Warunkowo zwolnieni przebywali w zakładzie karnym średnio 30 miesięcy (2,5 roku), o 8 miesięcy krócej niż ci skazani, którzy odbyli karę w całości.

Młodociani uzyskiwali warunkowe zwolnienie średnio po 2 latach pobytu w zakładzie karnym (odbyli 68% orzeczonej kary), co oznacza, że ich faktyczna kara była o 11 miesięcy krótsza niż kara orzeczona przez sąd.

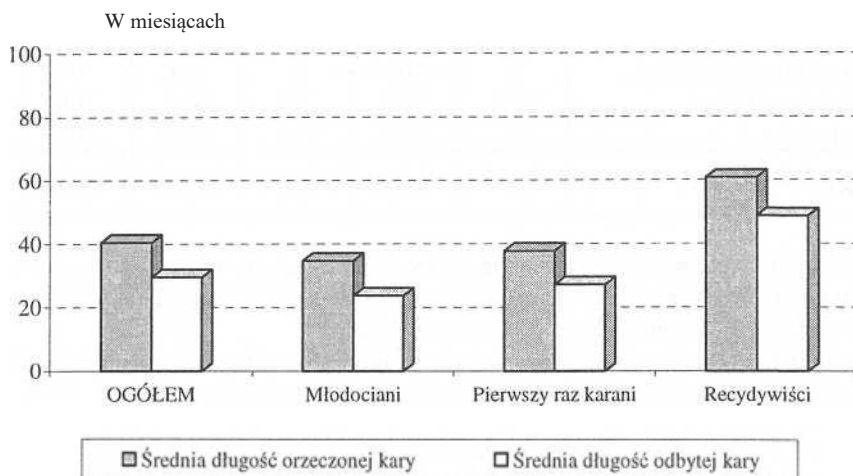
Pierwszy raz karanym sąd penitencjarny udzielał zwolnienia warunkowego przeciętnie po 27 miesiącach, czyli po 2 latach i 3 miesiącach (77% kary), a zatem ich pobyt w więzieniu był o 11 miesięcy krótszy w stosunku do wymiaru kary orzeczonej.

Recydywiści otrzymywali zwolnienie po 49 miesiącach, czyli po odbyciu 80% orzeczonej kary (61 miesięcy, czyli 5 lat).

Blisko połowa skazanych (48,7%) popełniła, oprócz zgwałcenia, jednocześnie inne przestępstwo. W grupie tej średnia długość orzeczonej kary wynosiła 44 miesiące, a średnia długość pobytu w więzieniu - 3 lata.

² W 1994 r., w Stanach Zjednoczonych przeciętny wymiar kary za ten czyn wynosił 123 miesiące (10 lat i 3 miesiące), a średnia długość kary odbytej wynosiła - 68 miesięcy (5 lat i 8 miesięcy). W 1995 r. w Wielkiej Brytanii średnia długość kary orzeczonej za przestępstwo zgwałcenia wynosiła 77 miesięcy (6 lat i 5 miesięcy), a kary odbytej - 44 miesiące (3 lata i 8 miesięcy). Dane na podstawie *Crimc and Jus tice in the United States and in England and Wales 1981-1996*, Department of Justice.

Wykres 8.
Art. 197 § 1 i 2. Warunkowo zwolnieni

**3.11. Zwalczenie ze szczególnym okrucieństwem lub zbiorowe art. 197 § 3 k.k.
(art. 168 § 2 k.k. z 1969 r.)**

Ze 145 skazanych za gwałt kwalifikowany³, którzy zakończyli odbywanie kary w 1999 r., tylko co czwarty (26%) odbył orzeczoną karę w całości.

Blisko 3/4 skazanych (74%) uzyskało warunkowe przedterminowe zwolnienie, a zatem - co należy z naciskiem podkreślić - z dobrodziejstwa tej instytucji korzystali oni przeciętnie nawet częściej niż skazani za gwałt z art. 197 § 1 i 2 k.k..

Przeciętny wymiar orzeczonej kary wynosił 50 miesięcy (najkrótszy wyrok to 8 miesięcy, zaś najdłuższy 13 lat), czyli nieco powyżej 4 lat, kara zaś faktyczna wynosiła 41 miesięcy, czyli 3 lata i 5 miesięcy. Faktycznie odbyta kara pozbawienia wolności stanowiła 80% kary orzeczonej.

Średni wymiar orzeczonej kary wobec młodocianych wynosił 39 miesięcy (ponad 3 lata), pierwszy raz karanych - nieco ponad 4 lata (50 miesięcy), a recydywistów - 7 lat (84 miesiące).

W grupie skazanych, którzy odbyli karę w całości, średnia długość orzeczonej kary wynosiła 53 miesiące i była nieco dłuższa, niż w grupie skazanych, którzy otrzymali warunkowe przedterminowe zwolnienie - 49 miesięcy.

W grupie skazanych, którzy odbyli karę w całości, młodociani przebywali w więzieniu przeciętnie 32 miesiące, pierwszy raz karani - 50 miesięcy, a recydywiści - 7 lat.

³ W 1999 r. odsetek skazań nieprawomocnych na karę bezwzględnej pozbawienia wolności z art. 197 § 3 k.k. wynosił 83.

Tablica 1 1. Skazani z art. 197 § 3 k.k. według grup klasyfikacyjnych

Grupa klasyfikacyjna	Skazani					
	Ogółem		Odbywający całą karę		Warunkowo zwolnieni	
	L.b.	%	L.b.	%	L.b.	%
Młodociani	36	24,8	7	18,9	29	26,9
Młodociani recydywiści	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pierwszy raz karani	97	66,9	23	62,2	74	68,5
Recydywiści	12	8,3	7	18,9	5	4,6
Ogółem	145	100,0	37	100,0	108	100

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

Sąd penitencjarny udzielił warunkowego zwolnienia 81% młodocianym, 76% pierwszy raz karanim oraz 42% recydywistom.

Skazani otrzymujący warunkowe przedterminowe zwolnienie przebywali w więzieniu przeciętnie 37 miesięcy (3 lata), co stanowiło 74% wymierzonej kary. Sądy penitencjarne udzielając warunkowego zwolnienia skracali orzeczoną karę średnio o 1 rok.

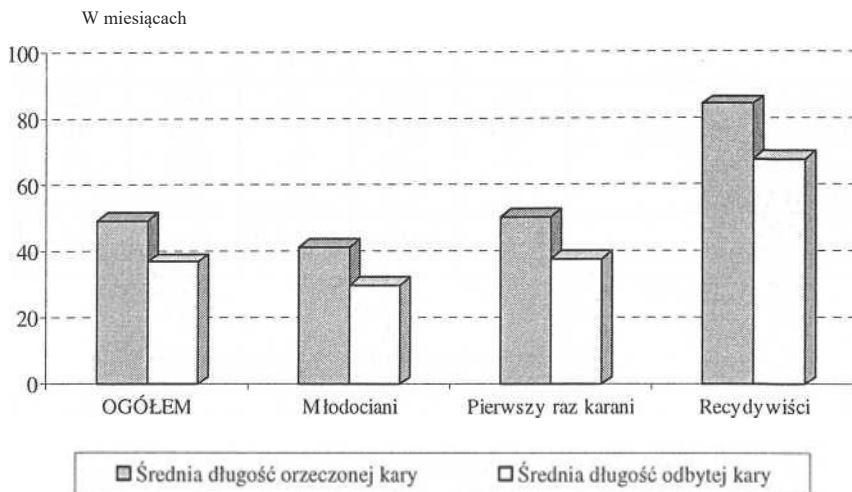
Młodociani do chwili udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia musieli przeciętnie odbyć 30 (2,5 roku) z 41 miesięcy orzeczonej kary (73%), czyli prawie tyle samo ile młodociani odbywający całą karę (32 miesiące).

Sądy penitencjarne udzielały warunkowego zwolnienia pierwszy raz karanim po odbyciu przez nich średnio 74% orzeczonej kary, czyli 38 miesięcy (nieco powyżej 3 lat). Ich pobyt w zakładzie karnym był przeciętnie o rok krótszy niż średni wymiar orzeczonej kary (50 miesięcy).

Recydywiści otrzymywali warunkowe zwolnienie średnio po 68 miesiącach (5,6 roku) czyli po odbyciu 78% kary. Sąd penitencjarny - wydając decyzję o warunkowym zwolnieniu - zmniejszał zatem orzeczoną karę z 7 do 5 i pół roku, czyli średnio o 16 miesięcy.

Co czwarty sprawca przestępstwa zgwałcenia ze szczególnym okrucieństwem (37 osób) odpowiadał jednocześnie za popełnienie innego czynu. W tej grupie przeciętny wymiar orzeczonej kary wynosił ponad 5 lat (61 miesięcy), a długość odbytej kary wynosiła 54 miesiące.

Wykres 9.
Art. 197 § 3. Warunkowo zwolnieni

3.12. Rozbój: art. 280 § 1 k.k. (art. 210 § 1 k.k. z 1969 r.)

W 1999 r. zwolniono z zakładów karnych 2225 skazanych za rozbój⁴. Co czwarty z nich (25%) odbył karę w całości, a pozostałym (75%) sąd penitencjarny udzielił warunkowego przedterminowego zwolnienia.

Tablica 12. Skazani z art. 280 § 1 k.k. według grupy klasyfikacyjnej

Grupa klasyfikacyjna	Skazani					
	Ogółem		Odbywający całą karę		Warunkowo zwolnieni	
	L.b.	%	L.b.	%	L.b.	%
Młodociani	523	23,5	87	15,8	436	26,0
Młodociani recydywiści	25	1,1	7	1,3	18	1,1
Pierwszy raz karani	1042	46,9	214	38,9	828	49,4
Recydywiści	635	28,5	242	44,0	393	23,5
Ogółem	2225	100,0	550	100,0	1675	100,0

⁴ W 1999 r. odsetek skazań nieprawomocnych na karę bezwzględnego pozbawienia wolności za rozbój wynosił 57.

Przeciętna kara orzekana za rozbój wynosiła 39 miesięcy (ponad 3 lata), kara zaś faktyczna - 30 miesięcy, czyli 2,5 roku, co stanowi 75% kary orzeczonej przez sąd;

Najniższa kara orzeczona za rozbój to 4 miesiące, najwyższa zaś - 15 lat pozbawienia wolności.

Najkrótsze kary orzekano wobec młodocianych - 32 miesiące (nieco ponad 2 i pół roku). Nieco więcej - 37 miesięcy - wyniósł średni wymiar kary dla pierwszy raz karanych.

Przeciętny wymiar kary wymierzany młodocianym recydywistom to 38 miesięcy. Dorosłym recydywistom wymierzano średnio 4 lata pozbawienia wolności.

Osoby odbywające całą orzeczoną karę przebywały w więzieniu średnio 37 miesięcy, czyli 3 lata.

W tej grupie osób najkrócej w zakładzie karnym przebywali młodociani - 27 miesięcy, to jest ponad 2 lata oraz młodociani recydywiści - 2,5 roku.

Pierwszy raz karani spędzili w zakładzie karnym przeciętnie 33 miesiące, natomiast recydywiści musieli odbyć przeciętnie 45 miesięcy kary, czyli blisko 4 lata.

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

Warunkowo przedterminowe zwolnienie otrzymało 83% młodocianych, 80% pierwszy raz karanych, 72% młodocianych recydywistów i 62% recydywistów.

Skazani za rozbój otrzymywali zwolnienie warunkowe średnio po 27 miesiącach, czyli po dwóch latach i trzech miesiącach. Przebywali oni w więzieniu o 10 miesięcy krócej niż ci, którzy odbyli karę w całości (37 miesięcy).

Wskaźnik kary faktycznej wyniósł w tym przypadku 67%, co oznacza, że warunkowo zwolnieni opuszczali zakład karny o 1 rok wcześniej niż wynikałoby to z długości kary orzeczonej.

Wskaźnik kary faktycznej wyniósł dla młodocianych 61%, dla pierwszy raz karanych - 66%, dla młodocianych recydywistów - 70%, a dla recydywistów - 75%.

Stosunkowo najszybciej zwolnienie warunkowe otrzymywali młodociani - średnio po 20 miesiącach (roku i 8 miesiącach), czyli o 13 miesięcy krócej, niż wynosił przeciętny wymiar kary w tej grupie skazanych (33 miesiące).

Pierwszy raz karani uzyskiwali skrócenie kary przeciętnie o 1 rok (z 38 do 26 miesięcy). Podobnemu skróceniu ulegała kara odbywana przez młodocianych recydywistów (z 41 do 29 miesięcy).

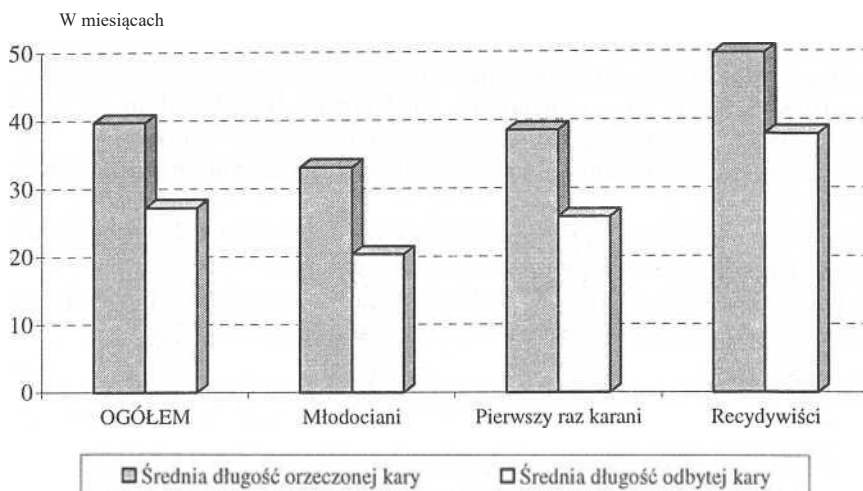
Recydywiści, dla których średnia orzeczona kara wynosiła 50 miesięcy, na skutek uzyskania warunkowego zwolnienia opuszczali zakład karny średnio po 38 miesiącach, czyli o 1 rok wcześniej.

Nieco ponad jedna czwarta skazanych (27%), to osoby skazane jednocześnie za rozbój i inne przestępstwo. Wśród tych skazanych długość orzeczonej kary wynosiła 46 miesięcy, a długość kary odbytej wynosiła średnio 3 lata.

---

⁵ W USA, w 1994 r. średnia długość kary orzeczonej za ten czyn wynosiła 89 miesięcy (7 lat i 5 miesięcy), a kary odbytej 43 miesiące (3 lata i 7 miesięcy). W 1995 r. w Wielkiej Brytanii średni wymiar kary wynosił 40 miesięcy (3 lata i 4 miesiące), a przeciętna długość kary faktycznej wynosiła 20 miesięcy (rok i 8 miesięcy). Dane na podstawie *Crime and Justice in the United States and in England and Wales 1981-1996*, Department of Justice.

Wykres 10.
Art. 280 § 1. Warunkowo zwolnieni

**3.13. Rozbój z użyciem broni, noża lub podobnie niebezpiecznego innego przedmiotu:
art. 280 § 2 k.k. (art. 210 § 2 k.k. z 1969 r.)**

Na 579 skazanych za rozbój z użyciem broni lub innego niebezpiecznego narzędzia⁶, którzy zakończyli odbywanie kary w 1999 r. tylko 13% odbyło karę w całości. Pozostałym osobom (87%) sąd penitencjarny udzielił warunkowego przedterminowego zwolnienia.

Tablica 13. Skazani z art. 280 § 2 k.k. według grupy klasyfikacyjnej

Grupa klasyfikacyjna	Skazani					
	Ogółem		Odbywający całą karę		Warunkowo zwolnieni	
	L.b.	%	L.b.	%	L.b.	%
Młodociani	126	21,8	12	15,6	114	22,7
Młodociani recydywiści	3	0,5	0	0	3	0,6
Pierwszy raz karani	326	56,3	39	50,6	287	57,2
Recydywiści	124	21,4	26	33,8	98	19,5
Ogółem	579	100,0	77	100,0	502	100,0

Średni wymiar orzeczonej kary wynosił 57 miesięcy (4 lata i 9 miesięcy). Najniższy wymiar orzeczonej kary to 1 rok, a najwyższy - 15 lat. Najkrótsze wyroki otrzymywali

⁶ W 1999 r. odsetek skazań nieprawomocnych na karę bezwzględnego pozbawienia wolności z art. 280 § 2 k.k. wynosił 89.

młodociani - 43 miesiące (ponad 3 i pół roku). Średnia długość kary dla pierwszy raz karanych wynosiła 55 miesięcy (cztery i pół roku), a dla recydywistów - 77 miesięcy (przeszło 6 lat).

Nie odnotowano przy tym różnicy w średniej długości orzeczonej kary w grupie skazanych odbywających karę w całości i w grupie więźniów, którzy uzyskali warunkowe zwolnienie.

Sprawcy rozboju kwalifikowanego przebywali w zakładzie karnym średnio 42 miesiące (3,5 roku). Indywidualny wskaźnik kary faktycznie odbytej wynosił 72%.

Najkrótszy pobyt w więzieniu wynosił osiem miesięcy, najdłuższy zaś 15 lat.

Skazani, którzy odbywali karę w całości przebywali w zakładzie karnym średnio 57 miesięcy, czyli przeszło cztery i pół roku, a warunkowo zwolnieni o półtora roku krócej, czyli 39 miesięcy.

Wśród skazanych za rozbój z użyciem broni odbywających kary w całości, młodociani opuszczali zakład karny średnio po 30 miesiącach, pierwszy raz karani - po 54 miesiącach, po 74 miesiącach zaś - recydywiści.

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

Osoby otrzymujące warunkowe przedterminowe zwolnienie odbywały średnio 39 miesięcy (3 lata i 3 miesiące) kary pozbawienia wolności, co stanowiło 67% zasądzonej kary.

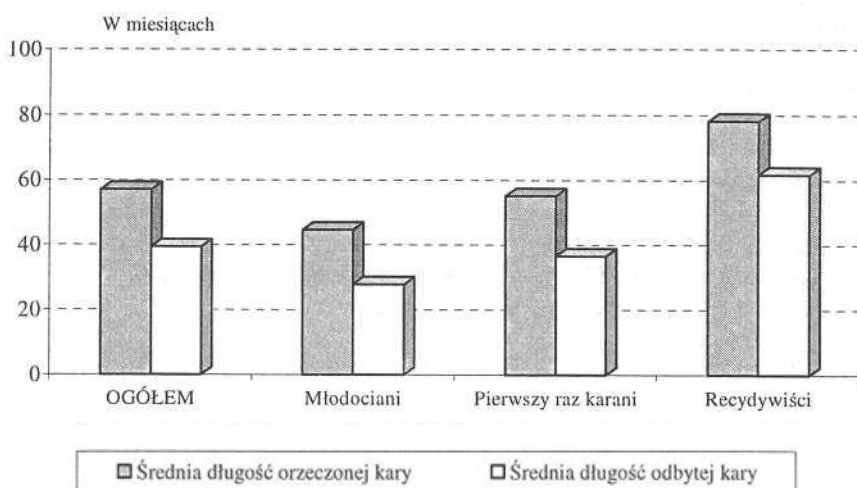
Młodociani do chwili otrzymania warunkowego zwolnienia przebywali w zakładzie karnym średnio 28 miesięcy (2 lata i 3 miesiące), czyli 62% orzeczonej kary, innymi słowy - o 17 miesięcy krócej niż kara orzeczona.

Wśród pierwszy raz karanych średnia długość orzeczonej kary wynosiła 55 miesięcy, z czego skazani odbywali 2/3 to jest 37 miesięcy. Dzięki otrzymaniu warunkowego zwolnienia za więziennymi murami przebywali oni o 1,5 roku krócej.

Recydywiści otrzymywali warunkowe zwolnienie po odbyciu 78% orzeczonej kary. Ich pobyt w zakładzie karnym wynosił przeciętnie 62 miesiące, a zatem odbywali oni karę o 8 miesięcy krótszą od kary wymierzonej.

Co piąty sprawca rozboju (20%) odpowiadał także za popełnienie innego przestępstwa. W grupie tej średni wyrok wynosił 65 miesięcy, a długość odbytej kary - 50 miesięcy, to jest nieco ponad 4 lata.

Wykres 11.
Art. 280 § 2. Warunkowo zwolnieni

3.14. Kradzież rozbójnicza: art. 281 k.k. (art. 209 k.k. z 1969 r.)

W 1999 r. zwolniono z zakładów karnych 101 osób skazanych za kradzież rozbójniczą⁷. Prawie połowa z nich (47%) odbyła całą orzeczoną karę, a 54 osobom (53%) sąd penitencjarny udzielił warunkowego przedterminowego zwolnienia.

Tablica 14. Skazani z art. 281 k.k. według grupy klasyfikacyjnej

Grupa klasyfikacyjna	Skazani					
	Ogółem		Odbywający całą karę		Warunkowo zwolnieni	
	L.b.	%	L.b.	%	L.b.	%
Młodociani	15	14,8	4	8,5	11	20,4
Młodociani recydywiści	1	1,0	0	0	1	1,8
Pierwszy raz karani	45	44,6	22	46,8	23	42,6
Recydywiści	40	39,6	21	44,7	19	35,2
Ogółem	101	100,0	47	100,0	54	100,0

Średnia długość orzeczonej kary wynosiła 2 lata. Sądy wymierzały kary od 3 miesięcy do 6,5 roku pozbawienia wolności.

Najniższe kary orzekały sądy wobec pierwszy raz karanych - średnio 15 miesięcy pozbawienia wolności.

Przeciętny wymiar orzeczonej kary dla młodocianych to 19 miesięcy, a dla recydywistów - 26 miesięcy.

Skazani za kradzież rozbójniczą odbywali przeciętnie 83% kary orzeczonej, czyli 20 miesięcy.

Osoby, które odbyły karę w całości przebywały w więzieniu przeciętnie 23 miesiące. Mury więzienia opuszczali najszybciej pierwszy raz karani - już po 15 miesiącach, młodociani - po 29 miesiącach, recydywiści zaś - po 30 miesiącach.

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

Z instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia skorzystało blisko 3/4 młodocianych (73%) odbywających karę za kradzież rozbójniczą, nieco ponad połowa pierwszy raz karanych (51%) i prawie połowa recydywistów (48%).

Skazani otrzymujący warunkowe zwolnienie opuszczali zakład karny średnio po 17 miesiącach, co stanowiło średnio 68% orzeczonej kary. A zatem - w stosunku do wymiaru kary rzeczonej - przebywali oni w więzieniu średnio o 8 miesięcy krócej.

Młodociani odbywali przeciętnie 15 miesięcy z dwóch lat kary orzeczonej (wskaźnik kary faktycznej wynosił 63%).

Pierwszy raz karani otrzymywali warunkowe zwolnienie po odbyciu 14 miesięcy więzienia, co stanowi 67% orzeczonej kary (21 miesięcy).

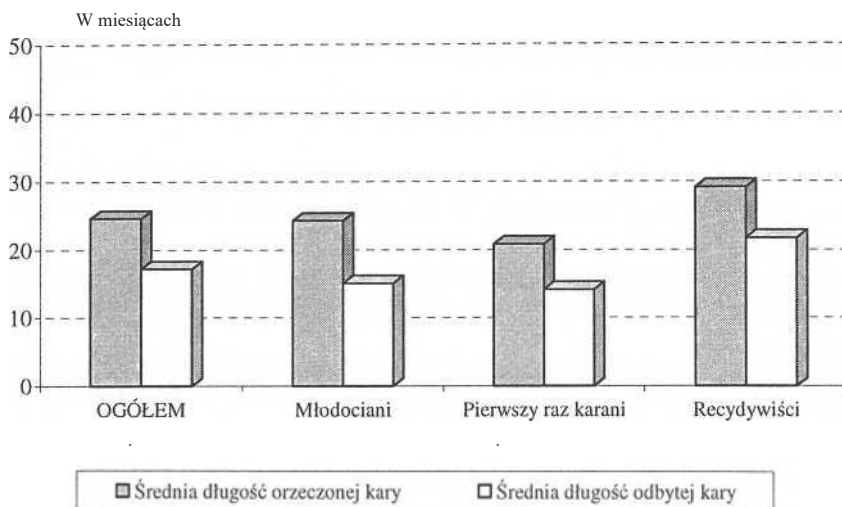
Do chwili otrzymania warunkowego zwolnienia recydywiści odbywali średnio 70% orzeczonej kary.

⁷ W statystyce sądowej skazań nieprawomocnych za rok 1999 brak danych dotyczących art. 281 k.k..

W 40% przypadków oprócz kradzieży rozbójniczej sprawca popełnił także inne przestępstwo. Przeciętna długość orzeczonej kary wynosiła w tej grupie osób 33 miesiące, a długość odbytej kary - 28 miesięcy.

Wykres 12.
Art. 281. Warunkowo zwolnieni

3.15. Wymuszenie rozbójnicze: art. 282 k.k. (art. 211 k.k. z 1969 r.)

Spośród 174 sprawców wymuszenia rozbójniczego⁸, którzy zakończyli odbywanie kary w 1999 r. co czwarty (24 %) odbył całą zasądzoną karę, natomiast trzy czwarte (133 osoby), skorzystały z instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia.

Tablica 15. Skazani art. 282 k.k. według grupy klasyfikacyjnej

Grupa klasyfikacyjna	Skazani					
	Ogółem		Odbywający całą karę		Warunkowo Zwolnieni	
	L.b.	%	L.b.	%	L.b.	%
Młodociani	43	24,7	11	26,8	32	24,1
Młodociani recydywiści	1	0,6	0	0,0	1	0,7
Pierwszy raz karani	96	55,2	19	46,4	77	57,9
Recydywiści	34	19,5	11	26,8	23	17,3
Ogółem	174	100,0	41	100,0	133	100,0

Sądy ferowały wyroki od 8 miesięcy do 6 lat pozbawienia wolności. Średni wymiar orzeczonej kary wynosił 28 miesięcy, to jest niecałe 2,5 roku.

⁸ W statystyce sądowej skazań nieprawomocnych za rok 1999 brak danych dotyczących art. 282 k.k.

Przeciętna długość kary orzeczonej wobec młodocianych to 22 miesiące, wobec pierwszy raz karanych - nieco ponad dwa lata (29 miesięcy), wobec zaś recydywistów - 33 miesiące.

W grupie skazanych, którzy otrzymali warunkowe zwolnienie, przeciętna długość orzeczonej kary wynosiła 29 miesięcy, o 5 miesięcy więcej niż w grupie skazanych odbywających karę w całości (2 lata).

Sprawcy wymuszenia rozbójniczego przebywali w więzieniu średnio 20 miesięcy.

Osoby odbywające całą karę przebywały w zakładzie karnym średnio 2 lata. Młodociani przebywali w więzieniu przeciętnie 19 miesięcy, nieco krócej niż pierwszy raz karani (22 miesiące). Pobyt w zakładzie karnym recydywistów wyniósł średnio 3,5 roku.

Warunkowo przedterminowo zwolnieni

W badanej zbiorowości sprawców wymuszenia rozbójniczego 133 osoby (76%) otrzymały warunkowe przedterminowe zwolnienie. Z dobrodziejstwa tej instytucji skorzystało 80% pierwszy raz karanych, 74% młodocianych oraz 68% recydywistów.

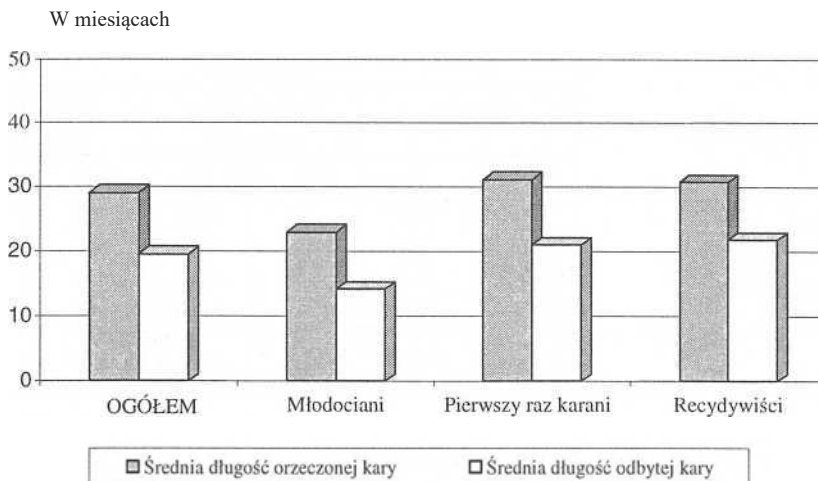
Warunkowo zwolnieni przebywali w więzieniu średnio 20 miesięcy, co stanowiło ponad dwie trzecie zasądzonej kary. Zatem sądy penitencjarne skracaly długość orzeczonej kary średnio o 9 miesięcy.

Młodocianym sąd penitencjarny udzielał warunkowego zwolnienia po odbyciu przez nich przeciętnie 14 miesięcy kary (62% orzeczonej kary), co oznacza, że długość kary odbytej w stosunku do kary orzeczonej uległa skróceniu średnio o 7 miesięcy.

Pierwszy raz karani odbywali 21 miesięcy z 31 miesięcy orzeczonej kary (67%).

Sądy penitencjarne przyznawały recydywistom warunkowe zwolnienie po odbyciu przez nich 71% orzeczonej kary, czyli przeciętnie po 22 miesiącach. W 54 przypadkach (31%) oprócz wymuszenia rozbójniczego skazani popełnili jednocześnie inny czyn. Skazani ci otrzymywali dłuższe kary - średnio 33 miesiące, a ich pobyt w zakładzie karnym wyniósł przeciętnie 25 miesięcy.

Wykres 13.
Art. 282. Warunkowo zwolnieni

4. PODSUMOWANIE

Syntetyczne zestawienie rezultatów niniejszego badania prezentuje tablica 16.

Tablica 16. Kary orzeczone a faktyczny pobyt w więzieniu

Kwalifikacja prawna czynu	Kara orzeczona (w miesiącach)		Kara odbyta (w miesiącach)		Warunkowo zwolnieni. Średnia długość kary odbytej (w miesiącach)	Wskaźnik kary faktycznej (w %)*
	średnia długość	mediana ⁹	średnia długość	mediana		
art. 148 § 1	118,4 (9 lat i 10 m-cy)	108,1 (9 lat i 1 m-c)	83,9 (7 lat)	73,2 (6 lat i 1 m-c)	83,7 (7 lat)	70,1
art. 156 § 1	33,8 (2 lata i 10 m-cy)	25,0 (2 lata i 1 m-c)	23,8 (2 lata)	18,4 (rok i 6 m-cy)	22,0 (roki 10 m-cy)	70,4
art. 156 § 2	35,5 (2 lata i 11 m-cy)	31,0 (2 lata i 7 m-cy)	25,3 (2 lata i 1 m-c)	20,7 (rok i 9 m-cy)	23,6 (2 lata)	71,7
art. 157 § 1	24,7 (2 lata i 1 m-c)	18,1 (rok i 6 m-cy)	19,8 (roki 8m-cy)	14,0 (rok i 2 m-ce)	19,7 (rok i 8 m-cy)	81,2
art. 157 § 2	24,1 (2 lata)	18,1 (rok i 6 m-cy)	18,4 (rok 6 m-cy)	14,5 (2 lata i 2 m-ce)	18,5 (rok i 6 m-cy)	79,8
art. 158 § 1	24,4 (2 lata)	18,0 (rok i 6 m-cy)	18,8 (rok i 7 m-cy)	14,0 (rok i 2 m-ce)	19,3 (rok i 7 m-cy)	79,8
art. 158 § 2	34,7 (2 lata i 11 m-cy)	30,0 (2 lata i 6 m-cy)	25,3 (2 lata i 1 m-c)	20,7 (roki 9m-cy)	24,1 (2 lata)	75,1
art. 158 § 3	60,5 (5 lat)	60,0 (5 lat)	42,2 (3 lata i 6 m-cy)	41,0 (3 lata i 5 m-cy)	39,2 (3 lata i 3 m-ce)	69,2
art. 197 § 1 i 2	39,7 (3 lata i 4 m-ce)	36,0 (3 lata)	32,1 (2 lata i 8 m-cy)	26,8 (2 lata i 3 m-ce)	29,6 (2 lata i 6 m-cy)	80,5
art. 197 § 3	50,0 (4 lata i 2 m-ce)	48,0 (4 lata)	40,8 (3 lata i 5 m-cy)	35,9 (3 lata)	36,9 (3 lata i 1 m-c)	80,4
art. 280 § 1	39,2 (3 lata i 3 m-ce)	36,0 (3 lata)	29,7 (2 lata i 6 m-cy)	26,0 (2 lata i 2 m-ce)	27,2 (2 lata i 3 m-ce)	75,4
art. 280 § 2	57,0 (4 lata i 9 m-cy)	60,0 (5 lat)	41,7 (3 lata i 6 m-cy)	37,0 (3 lata i 1 m-c)	39,4 (3 lata i 3 m-ce)	71,8
art. 281	24,0 (2 lata)	18,0 (rok i 6 m-cy)	20,0 (rok i 8 m-cy)	15,0 (rok i 3 m-ce)	17,2 (rok i 5 m-cy)	82,7
art. 282	27,8 (2 lata i 4 m-ce)	24,0 (2 lata)	20,5 (rok i 8 m-cy)	18,0 (rok i 6 m-cy)	19,6 (rok i 8 m-cy)	74,2

⁹ Mediana dzieli badaną zbiorowość na dwie równe części w ten sposób, że 50% jednostek ma wartości cechy niższe, a 50% wartości wyższe od mediany.

* Wskaźnik kary faktycznej jest średnią arytmetyczną Indywidualnych wskaźników (patrz s. 195).

Przeprowadzona analiza statystyczna uprawnia do następujących ustaleń:

1. Kara faktycznie odbyta jest średnio o 23,4% krótsza od kary orzeczonej.
2. Średni wskaźnik kary faktycznej (proporcja długości kary odbytej do kary orzeczonej)

jest wypadkową wielu czynników, z których najistotniejsze to:

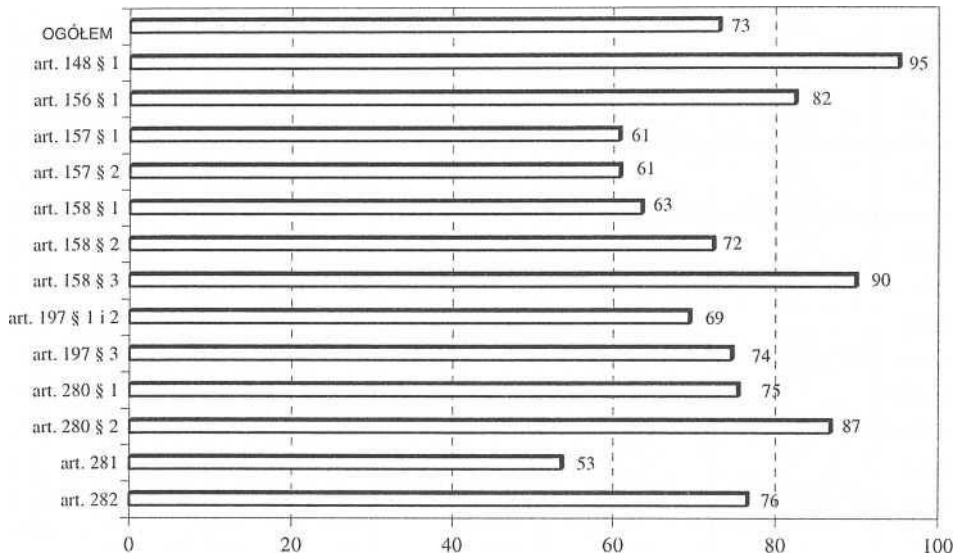
- a) rodzaj przestępstwa,
- b) długość orzeczonej kary, c) status penitencjarny skazanego,
- d) odsetek warunkowo zwolnionych skazanych za dany rodzaj przestępstwa.

3. Niemal we wszystkich typach przestępstw (wyjątek stanowi rozbój kwalifikowany) w rozkładach kary orzeczonej i faktycznej wartość mediany jest mniejsza od średniej. Oznacza to, iż dla 50% skazanych długość kary orzeczonej i / lub odbytej była niższa od średniej długości kary.

4. W zbiorowości zwolnionych w 1999 r. niemal trzy czwarte (73%) sprawców analizowanych przestępstw z użyciem przemocy uzyskało warunkowe przedterminowe zwolnienie.

Odsetki skazanych, którzy otrzymali warunkowe zwolnienie są zróżnicowane w zależności od typu przestępstwa. co ilustruje wykres 14.

Wykres 14.
Odsetki zwolnionych warunkowo wśród osób zwolnionych z zakładów karnych w 1999 r.

Jak wynika z wykresu 14, w zbiorowości zwolnionych w 1999 r. największe odsetki warunkowo zwolnionych odnotowano w przypadku przestępstw zagrożonych wysokimi sankcjami. Warunkowe zwolnienie otrzymało bowiem 95% sprawców zabójstw, 90% sprawców bójki ze skutkiem śmiertelnym, 87% skazanych za popełnienie kwalifikowanego rozbój oraz 82% sprawców ciężkiego uszczerbku na zdrowiu.

Z kolei, w przypadku przestępstw z art. 157 § 2 i 158 § 1 k.k. (tj. naruszenia narządu ciała oraz udziału w bójce lub pobiciu), zagrożonych karą do 5 lat pozbawienia

wolności, odsetki skazanych otrzymujących warunkowe zwolnienie są najmniejsze i wahają się od 61 do 63.

Wydaje się więc, że uzyskanie warunkowego zwolnienia związane jest zwłaszcza z długością orzeczonej kary: im dłuższa jest kara orzeczona przez sąd, tym szansa na uzyskanie warunkowego zwolnienia jest większa.

Najwyższe wartości wskaźnika kary faktycznej (co oznacza najdłuższy pobyt w więzieniu w stosunku do kary orzeczonej) wystąpiły w następujących typach przestępstw:

- 1) kradzież rozbójnicza (art. 281 k.k.) - 83%,
- 2) uszczerbek na zdrowiu (art. 157 § 1 k.k.) - 81%,
- 3) zgwałcenie (art. 197 § 1 i 2 k.k.) - 80%,
- 4) zgwałcenie ze szczególnym okrucieństwem lub wspólnie z inną osobą (art. 197 § 3 k.k.) - 80%.

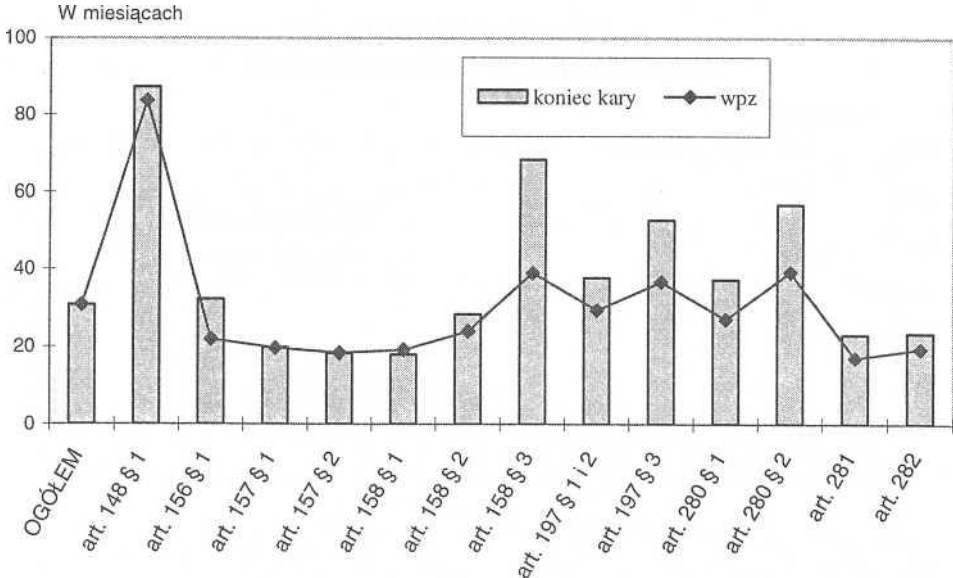
Najniższe natomiast wartości (co oznacza najkrótszy pobyt w więzieniu w relacji do kary orzeczonej) wspomniany wskaźnik uzyskał w następujących typach przestępstw:

- 1) zabójstwo (art. 148 § 1 k.k.) - 70%,
- 2) ciężki uszczerbek na zdrowiu (art. 156 § 1 k.k.) - 70%
- 3) bójka, której skutkiem była śmierć człowieka (art. 158 § 3 k.k.) - 69%.

W przypadku poważnych przestępstw z użyciem przemocy, dysproporcja między karą orzeczoną a rzeczywistym pobytem w więzieniu jest stosunkowo największa, co wynika z długości orzeczonej kary pozbawienia wolności.

Analizowano także zagadnienie długości odbywanej kary w dwóch grupach zwolnionych skazanych: (a) odbywających karę w całości, (b) korzystających z warunkowego przedterminowego zwolnienia, co ilustruje wykres 15.

Wykres 15.
Średnia długość odbytej kary

Wobec dużego odsetka warunkowo zwolnionych, nie jest niczym dziwnym, że prawie we wszystkich typach rozpatrywanych przestępstw (w 12 na 13) średnia długość faktycznej kary była dłuższa w grupie skazanych, którzy odbyli ją w całości, niż w grupie warunkowo zwolnionych. Odwrotna sytuacja wystąpiła tylko w przypadku przestępstwa udziału w bójce lub pobiciu (por. tablica 16).

Zastanawiać może jednak fakt, że największe dysproporcje zarysowały się w tej mierze w odniesieniu do skazanych za przestępstwa szczególnie poważne, takie jak:

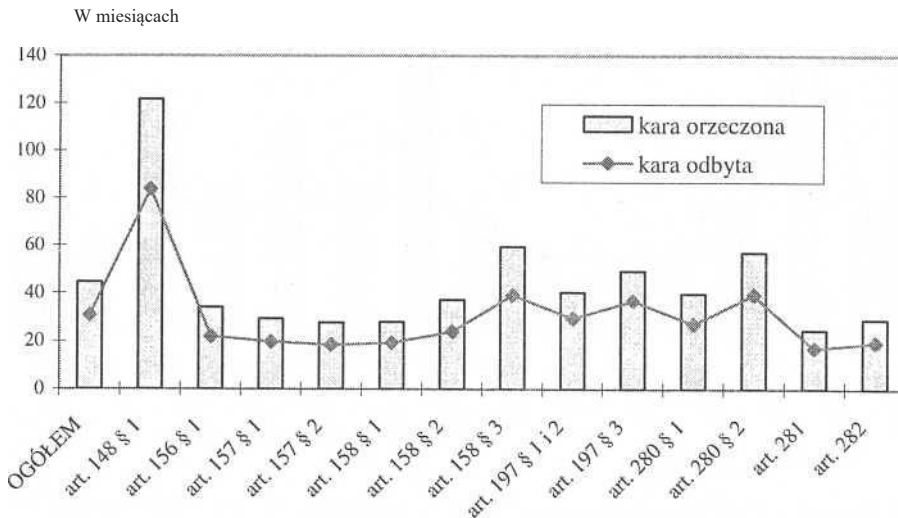
- pobicie ze skutkiem śmiertelnym - art. 158 § 3 k.k. (kara faktyczna o 29 miesięcy krótsza w grupie zwolnionych warunkowo),
- zgwałcenie ze szczególnym okrucieństwem lub z inną osobą - art. 197 § 3 k.k. (kara faktyczna o 16 miesięcy krótsza w grupie zwolnionych warunkowo),
- rozbój kwalifikowany - art. 280 § 2 k.k. (kara faktyczna o 17 miesięcy krótsza w grupie zwolnionych warunkowo).

Nie musi to jednak oznaczać łagodniejszego traktowania sprawców tych przestępstw przez sąd penitencjarny, lecz wynikać może pośrednio z różnic w strukturze skazanych w obu grupach ze względu na wiek i uprzednią karalność, a co za tym idzie z odmiennych zasad warunkowego zwalniania młodocianych, pierwszy raz karanych i recydywistów, co - w efekcie końcowym - ma bezpośredni wpływ na długość kary faktycznej.

Zatem struktura skazanych ze względu na grupę klasyfikacyjną - odgrywa w świetle obowiązujących przepisów odnoszących się do zasad udzielania warunkowego zwolnienia - istotną rolę w statystycznym obrazie kar faktycznie odbytych.

Z porównania długości orzeczonej i odbytej kary w grupach zwolnionych skazanych za poszczególne przestępstwa, którym udzielono warunkowego przedterminowego zwolnienia wynika, że wystąpiły dość znaczne różnice, co ilustruje wykres 16.

Wykres 16.
Warunkowo zwolnieni
Średnia długość kary orzeczonej i odbytej

Biorąc pod uwagę wszystkie analizowane przestępstwa stwierdzić można, że z powodu udzielenia warunkowego zwolnienia przeciętna długość kary pozbawienia wolności ulegała skróceniu średnio o 14 miesięcy.

W przypadku sprawców zabójstwa średnia kara została skrócona ze 122 do 84 miesięcy, czyli o 38 miesięcy, innymi słowy o przeszło 3 lata. Sprawcom bójki ze skutkiem śmiertelnym karę skrócono o 21 miesięcy, a skazanym za rozbój z użyciem niebezpiecznego przedmiotu - 18 miesięcy.

Na podstawie porównania długości kary orzeczonej i odbytej w grupie skazanych, którzy otrzymali warunkowe przedterminowe zwolnienie można stwierdzić, że sądy penitencjarne skracają znaczną jej część. Dotyczy to w szczególności przestępstw zagrożonych wysokimi karami pozbawienia wolności, czyli najpoważniejszych.

Podobną tendencję zaobserwowano w analogicznym badaniu przeprowadzonym we Francji¹⁰. Odsetki warunkowo zwolnionych w porównywalnych typach przestępstw były jednak w badaniu francuskim znacznie niższe.

I tak np. w przypadku zabójstwa udział warunkowo zwolnionych wynosił 33,3% (mediana orzeczonej kary - 10 lat), aggravated theft - 26,8%, (mediana - 5 lat), zgwałcenia - 23,1%, (6 lat). Natomiast sprawcy przestępstw, którym sądy orzekały niższe kary (mediana długości orzeczonej kary nie przekraczała 12 miesięcy) otrzymywali warunkowe zwolnienie zdecydowanie rzadziej* ¹¹: odsetki wahały się od 4,8 do 12,2. Jedynym wyjątkiem było przestępstwo fałszerstwa (oszustwa), w przypadku którego odsetek warunkowo zwolnionych był nieco wyższy i wynosił 19,2.

---

¹⁰ P. Tournier: *Adjustment Measures of Prison Sentences: the Exception*, „Penal Issues” March 2001 nr 12.

¹¹ Udział warunkowo zwolnionych wynosił przykładowo: kradzież - 7% (mediana długości orzeczonej kary - 6,1 miesiąca), zażywanie narkotyków - 4,8% (mediana - 6,1 miesiąca), bójka - 10,9% (mediana - 6,1 miesiąca), handel narkotykami - 8,3% (mediana - 10,2 miesiąca).